

Het Hebreeuwse stamwoord/werkwoord נשם N Sh M met de betekenis

ademen/ademing.

Het bereik van het Hebreeuwse woord.

Het werkwoord komt maar één keer voor, n.l. in Jes.42:14. Daar staat het imperfectum van de Qal.:

NBG¹: Ik heb van oudsher gezwegen, Ik heb gezwegen en mij ingehouden; nu zal Ik schreeuwen als een barende vrouw. Ik zal *snuiven* en hijgen tegelijk.

Het werkwoord, dat hier met ‘hijgen’ vertaald wordt, correspondeert beter met het Nederlands ‘happen’. In Jer.2:24 en 14:6 horen we over een woudezelin die “naar het verlangen van haar lichaamziel RuWàCh (geestwind of, beter, beluchting) hapt”. Ook in Jes.42:14 gaat het om dit happen van geestwind, al staat dit woord er hier niet bij. Voor NáShàM zou hier het Nederlandse ‘hijgen’ goed kunnen: “Ik ben aan’t hijgen en happen verenigd”.

Er zijn twee zelfstandige naamwoorden van dit werkwoord afgeleid.

Het zelfstandig naamwoord תְּנִשְׁמָה TiN^cShèMèT komt drie keer voor. Het duidt in Lev.11:30 op een onrein dier, waarvan in de oudheid werd aangenomen dat het alleen van ingeademde lucht zou leven; men denkt dat het om de kameleon gaat. In Lev.11:18 en Dt.14:16 gaat het om een onreine vogel, men neemt aan dat het een soort uil is.

Het zelfstandig naamwoord נְשָׁמָה / NeSháMáH komt vaker voor en wel 24 keer. Het wordt meestal met ‘adem’ vertaald, maar lang niet altijd. Enkele keren wordt het bv met het ‘waaien’ of het ‘blazen’ vertaald.

Verantwoording van onze vertaling.

Wanneer we de teksten nagaan, dringt zich op dat de vertaling ‘ademing’² de functie die het Hebreeuwse woord heeft meer recht doet dan ‘adem’ Het gaat om de activiteit van het ‘adem-halen’. Het Nederlandse ‘ademen’ is beter dan ‘adem halen’, want dat suggereert nog te veel het adem *in*halen, het gaat ook om het uitademen. In het Nederlands ligt dan nog de nadruk op het begrip ‘adem’, het ‘iets’(luchtachtige) dat naar binnen komt en er weer uit gaat. Het Hebreeuwse woord duidt op het naar binnen halen en naar buiten doen gaan. We horen het in de bekende tekst van

Ps.150:6. In het Hebreeuws staat daar:

כל הנְשָׁמָה תְּהַלֵּל יְהוָה / KoL HàNeSháMáH TeHàLLéL JHWH. Letterlijk vertaald:

Al het ademen zij(is) aan’t loven (‘be-pralen’) JHWH. Wat wij ‘adem’ noemen ‘doet’niets. Waar geademd wordt, wordt JHWH geprezen.

In een aantal teksten wordt gesproken over de נְשִׁמַת־רוּחַ / NiSheMàT-RuWàCh. Dat betekent niet de adem van de geestwind, maar de (in-)ademing van Geestwind (of: het ademen in belchting).

Zo horen we in II Sam.22:16 en Ps.18:16

(..... en de grondvesten der wereld kwamen bloot) vanwege de ademing van de geestwind met uw walgneus. Het NBG vertaalt: vanwege het blazen van de adem van uw

1. De Statenvertaling vertaalt hier : ik zal ze verwoesten, maar heeft deze vorm grammaticaal verkeerd geïnterpreteerd en afgeleid van het werkwoord שָׂמַם / SháMàM, dat ‘verwoesten’ betekent.

2. In het Nederlands kan dit woord een aantal voorvoegsels krijgen: be-ademen, herademen, in- en uit-ademen, op-ademen. De daarvan afgeleide zelfstandige naamwoorden zijn beademing, herademing, maar we kennen ook het woord verademing. Het woord ‘ademing’ is in het Nederlands niet gebruikelijk.

neus.

In Gen.7:22 staat: “ Al waarin ademing van geestwind van levenden in zijn walgneus is, van alles wat op het droge is, is gestorven.

Gen.2:7 lezen we daarom beter aldus: En voorts blaast hij in zijn walgneus ademing van levenden. Zie ook Jes.2:22

In Dt.20:16 staat dan: zult gij niets laten leven, waarin ademing is (idem Joz.11:11 en I Kon.17:17).

In Jes.57:16 komt het woord als enige keer in het meervoud voor:

(eigen vertaling) Ja niet een wereld lang ben ik aan't twisten..... een beluchtin(RuWaCh geestwind)is dan voor mijn vertegenwoordiging aan't verweken en ik: *ademingen* (hier klinkt het Nederlands door het achtervoegsel 'ing' reeds als een meervoud: ademhalingen) maak ik (in zin van maak ik gaande).

Job 34:14 en 15 klinkt dan zo

Ware't Hij is aan't stellen naar hem toe zijn hart, zijn beluchting (geestwind) en zijn ademing is Hij naar Zich toe aan't verzamelen.

Aan't uitblazen is alle vlees verenigd en aardling: op tot stof is hij aan't terugkeren.

Tenslotte de opvallende tekst uit Spreuken 20:27:

Een lamp van JHWH (is) de ademing van aardling, doorvorsend alle kamerbinnens van de buik

DE VERTAALTRADITIE.

Deze begint bij de LXX (de Septuaginta uit ongeveer 300 v.Chr.!). In Gen.2:7, waar de Masoretische Hebreeuwse tekst NeShaMáH נְשָׁמָה heeft, vertaalt de LXX dat met het Griekse *pnoè πνοη*, dat in het gewone Grieks vaak 'wind' betekent en stamverwant is met *pneoo* en *pneuma*. Laat dat zien, dat deze Joodse vertalers het Hebr. woord als 'adem' hebben opgevat? Dat is afhankelijk van de interpretatie van dit Griekse woord. Wie het grote lexicon van Liddl&Scott bij dit lemma opent, vindt als eerste betekenis 'het waaien' en pas als tweede betekenis 'breath', 'adem', maar ook dan gaat het niet om het materiele stofachtige, maar om het beweeglijke. De Latijnse Vulgata vertaalt dit Grieks getrouw met het Latijnse, met *spiritus* verwante, *spiraculum*, een woord dat overigens bepaald zeldzaam is in de Latijnse literatuur en ook nog vrijwel altijd 'luchtspleet' betekent. Bestaat ons begrip 'adem' wel in deze oude talen? Gaat het niet steeds om de beweging van het in en uit doen gaan van . . . lucht (*pneuma* en *spiritus* en dus van RuWaCh)? Zo klinkt ook in Gen.7:22: "in al waarin de ademing-van de geest (de beluchting) is". Ook het Latijnse 'anima' betekent allereerst 'luchtstroom' en die luchtstroom in de mens wordt dan met ons woord 'adem' weergegeven en daarop volgt dan de betekenis 'ziel' (denk aan: "Magnificat Deum animam meam"). Pas de latere vertaaltraditie in de moderne Europese talen vat het Hebreeuwse woord NeShaMaH hier op als 'adem'.

GEVOLGEN VOOR HET BIJBELS TAALGEBRUIK EN DE THEOLOGIE

Het begrip 'adem', in onderscheid van 'lucht' komt niet meer voor in de vertaling van TaNaKh; adem is (bewogen en bewegende) lucht! Die lucht is het gevolg van be-luchten en wordt in en uit geademd, Ademen is leven; niet (meer gaan) ademen is gestorven zijn, Dat lucht in- en uitademen leven doet, komt omdat die lucht (die 'be-luchting'= RuWaCh = *pneuma*) van de Levende God vandaan komt. Leven, d.w.z. ademen 'bewijst; dat er godschap wordt uitgeoefend' (vgl; 'gekoningd'). Leven tegenkomen, en zeker zelf leven ervaren, roept eerbied in mensen wakker: eerbied voor al wat leeft: eerbied voor wat god (gods) doet: eerbied voor wie er 'god' is. Daarom "looft al wat ademt (en niet adem heeft) die ene Naam JHWH, die alle lichaamziel (N'ePhéSh) be-lucht en doet leven.

Klinkt hier een werkelijkheidsweten waar wij nu niet meer in kunnen komen? Deels ja. Toch raakt het ons moderne werkelijkheids weten op minstens twee thema's.

1. Wij weten van een dampkring en van de aanwezigheid van zuurstof daarin: dat bestanddeel van de dampkring waardoor wij leven kunnen. Met de lucht (zuurstof) waarmee wij belucht worden, beluchten we ons hele lichaam inclusief ja vooral ons brein. De lucht die wij uitademen, bevat nog altijd genoeg zuurstof om iemand te kunnen re-animeren door mond-op-mond benademing, door 'be-luchting'. Lucht en leven veronderstellen elkaar. Leven is een nog altijd onverklaarbaar wonder' (we kunnen het wel vernietigen, niet 'maken') en is dus 'geestelijk' en dus is lucht ook geestelijk, maar die nemen wij niet meer in de mond; de mensen in bijbelse tijden wel en heel vanzelsprekend: natuurlijk is lucht geest, Maar hier past ook ons woord natuurlijk niet meer. Wij mensen van nu zijn veranderd, erg veranderd; wij zijn niet meer zoals zij waren (dachten te zijn). Waren zij echt anders dan wij? Dat gelven we eigenlijk ook niet. Onze moderne invulling van de hier besproken woorden 'ademen en lucht en beluchting' blokkeert (bijna?) ons verstaan van deze oude teksten.

2. Dat onze kleine planeet zo'n dampkring heeft, die leven mogelijk maakt, is heel bijzonder, ook dat is nog altijd maar deels verklaarbaar. We leven als een wonder, als iets wat nergens lijkt te kunnen behalve hier. We zijn zelf het bewijs van dat wonder. En die dampkring is kwetsbaar, zowel door natuuroitbarstingen als door menselijke uitstoot van teveel CO₂, teveel stikstof, teveel gif., ofwel door aantasting en schending en uitputting van onze habitat.

Wanneer we het Hebreeuwse NeSheMaH נְשָׁמָה met 'ademing' vertalen (en niet meer met 'adem'), krijgen we te maken met de bijbelse ethiek. We doen mee in het goddelijk beluchtingswerk - HOE nemen we daar aan deel? Want ademend krijgen we 'lucht' binnen, maar 'lucht' is RuWaCh en RuWaCh houdt volgens de taal van de bijbel in: 'inspiratie'! Waartoe deze beluchting in-spirieert, horen we uit TaNaKh en Goednieuwsboodschap! Er valt niets te vernemen van zuurstof etc! Welke ethiek valt aan bijbelse lucht te ontleen? Elke ademtucht stelt mensen die kennis hebben van deze teksten voor deze vraag en - ieder geeft antwoord, hoe dat antwoord ook luidt.

Amersfoort juli 2021
Bert van Kooij.